

A9-0060/2022

23.3.2022

MIETINTÖ

kansalaiskasvatustoimien toteuttamisesta
(2021/2008(INI))

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta

Esittelijä: Domènec Ruiz Devesa

SISÄLTÖ

	Sivu
PERUSTELUT – YHTEENVETO TOSISEIKOISTA JA HAVAINNOISTA	3
EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS	11
TIEDOT HYVÄKSYMISESTÄ ASIASTA VASTAAVASSA VALIOKUNNASSA	27
LOPULLINEN ÄÄNESTYS NIMENHUUTOÄÄNESTYKSENÄ ASIASTA VASTAAVASSA VALIOKUNNASSA	28

PERUSTELUT – YHTEENVETO TOSISEIKOISTA JA HAVAINNOISTA

Euroopan poliittinen järjestelmä ei voi toimia, jos kansalaiset eivät tunne tai ymmärrä sitä

Meneillään oleva globalisaatioprosessi ja Euroopan yhdentymisprosessi edellyttävät, että eurooppalaisten uusi sukupolvi on poliittisesti entistä aktiivisempi monella tasolla ja pystyy elämään ja työskentelemään yhä monimuotoisemmassa maailmassa ja sopeutumaan jokapäiväisessä elämässään yhä laajempaan monimuotoisuuteen. Koulutuksen merkitys näissä prosesseissa tunnustetaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa, jonka mukaan jokaisella on oikeus laadukkaaseen ja inklusiiviseen opetukseen, joka mahdollistaa täysipainoisen osallistumisen yhteiskunnan toimintaan. Keskeisten säädöstekstien, asiantuntijoiden ja sidosryhmien kannanottojen sekä tutkimusten analysoinnista käy ilmi kolme syytä, joiden vuoksi kaikki politiikan tasot eli kansallisen, EU:n ja maailmanlaajuisen tason kattavaa kansalaiskasvatusta on vahvistettava.

Ensiksikin, koulutus on perusedellytys aktiiviselle ja tietoon perustuvalla kansalaisuudella ja siten demokraattiselle osallistumiselle. Demokraattisen poliittisen unionin suunnan on määräydyttävä kansalaisten tahdon mukaan. Dynaamisen EU:n kansalaisuuden syntymistä ovat vuosien ajan haitanneet tiedon puute ja tunnesiteiden puuttuminen. Ne ovat johtaneet ajatukseen siitä, että Euroopan unioni on kaukainen ja monimutkainen.

Toiseksi, useat tapahtumat ja yhteiskunnalliset muutokset antavat uutta pontta vaatimukselle kansalaiskasvatuksen vahvistamisesta. Tarve torjua radikalisoitumista niin kutsuttua Islamilaista valtiota lähellä olevien tahojen Pariisissa 13. marraskuuta 2015 tekemien iskujen jälkeen johti vuonna 2015 Euroopan unionin opetusministerien antamaan Pariisin julistukseen, jossa korostettiin tarvetta edistää kansalaisuutta ja yhteisiä eurooppalaisia arvoja.

Brexitin liittyvä kiista on yhtä lailla muistutus siitä, miten tiedon puute ja tunnesiteiden puuttuminen sekä väärä tieto ja propaganda voivat vaikuttaa unioniin. Viime aikoina kansallispopulistiset liikkeet ovat välineellistäneet euroskeptisyyden poliittisiin tarkoituksiin. Samoja suuntauksia voidaan havaita kansallisella tasolla, sillä demokraattisiin järjestelmiimme kohdistuu yhä enemmän painetta yhteiskunnan polarisoitumisesta aiheutuvan riskin ja valeutisten vuoksi.

Kolmanneksi, perusteelliset rakennemuutokset tukevat myös tarvetta vahvistaa tätä koulutuksen alaa ja tunnustaa kansalaiskasvatuksen jatkuvasti kehittyvä luonne. Esimerkiksi digitaalinen siirtymä avaa uusia mahdollisuuksia kansalaisten osallistumiselle verkossa ja ympäristökriisi korostaa tarvetta toimia vastuullisesti paitsi tietyn poliittisen ja yhteiskunnallisen rakenteen jäsenenä myös koko maapallon vastuullisina asukkaina.

Kansalaiskasvatus EU:n toimissa

EU:n toimielimissä vallitsee vahva poliittinen yhteisymmärrys siitä, että kansalaiskasvatusta on vahvistettava. Tämä tahto esitettiin selvästi jo kesäkuussa 1983 Stuttgartin Eurooppa-neuvostossa allekirjoitetussa juhlallisessa julistuksessa Euroopan unionista, jossa valtion- ja hallitusten päämiehet sitoutuivat parantamaan tietämystä muista yhteisön jäsenvaltioista sekä Euroopan historiaa ja kulttuuria koskevan tiedon tasoa eurooppalaisen tietoisuuden

edistämiseksi.

Siitä lähtien kaikki toimielimet ovat antaneet useita poliittisia julistuksia ja poliittisia sitoumuksia, joiden perustana on ollut tarve edistää kansalaiskasvatusta, myös EU:n kansalaisuutta koskevaa opetusta. Tuoreimpia näistä ovat julistus kansalaisuuden sekä vapauden, suvaitsevaisuuden ja syrjimättömyyden yhteisten arvojen edistämisestä koulutuksen avulla (2015), 12. huhtikuuta 2016 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma EU-asioiden oppimisesta koulussa, komission tiedonanto eurooppalaisen identiteetin vahvistamisesta koulutuksen ja kulttuurin avulla (2017), neuvoston suositus yhteisten arvojen, osallistavan koulutuksen ja opetuksen eurooppalaisen ulottuvuuden edistämisestä ja neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista (2018), komission tiedonanto eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamisesta vuoteen 2025 mennessä (2020), neuvoston päätöslauselma eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisista puitteista edettäessä kohti eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamista ja kehittämistä (2021) ja 11. marraskuuta 2021 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma eurooppalaisesta koulutusalueesta: yhteinen kokonaisvaltainen lähestymistapa.

Verrattaessa jatkuvaa, julistuksissa vahvistettua sitoutumista ja kansalaiskasvatusta koskevia poliittisia tavoitteita tosiasialliseen täytäntöönpanoon käy kuitenkin ilmi niiden välinen räikeä juopa. Poliitiikan ja käytännön välillä on juopa samoin kuin yleisten poliittisten tavoitteiden ja niiden saavuttamista koskevien tämänhetkisten suunnitelmien välillä. Kansalaiskasvatukselle ei ole asetettu selkeitä tavoitteita. Sama johtopäätös on tehty yhteisten eurooppalaisten arvojen opettamisesta. Niillä tarkoitetaan SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja arvoja, joiden täytäntöönpano koulutuspolitiikassa on heikkoa opetussuunnitelmien konkreettisten välineiden ja tukitoimenpiteiden osalta¹.

Mikä tärkeintä, esittelijä pitää huolestuttavana, että vuonna 2018 avaintaidoista annetun neuvoston suosituksen mukaista ”aktiivista kansalaisuutta” koskevaa taitoa on edistetty vain vähän. Useimpia taitoja on edistetty sisällyttämällä niitä koskevia vertailuarvoja ET 2020 -yhteistyökehykseen ja Euroopan osaamisohjelmaan tai kehittämällä EU:n tasolla kehyksiä opetuksen muutoksen tukemiseksi, esimerkiksi digitaalisten taitojen puitekehys 2.0 tai yrittäjätaitojen viitekehys (EntreComp). Lisäksi yhteinen tutkimuskeskus julkaisi vuonna 2020 henkilökohtaisten, sosiaalisten ja oppimistaitojen käsitteellisen viitekehyksen (LifeComp)², mutta ei käyttänyt mahdollisuutta edistää päättäväisesti kansalaiskasvatuksen viitekehystä.

Tärkein näyttö alalla tehdystä työstä on saatu yhteisten arvojen ja osallistavan koulutuksen edistämistä käsittelevästä ET 2020 -työryhmästä, joka laati koosteen eri aiheita koskevista parhaista käytännöistä ja toteutti vertaisoppimistoimia. Tämä työ on merkityksellistä kansalaiskasvatuksen kannalta, mutta siitä puuttuu integroitu ja järjestelmällinen lähestymistapa siihen, miten kansalaiskasvatuksen opetusta voitaisiin edistää kokonaisvaltaisella ja jäsennellyllä tavalla. Ei ole löydetty näyttöä siitä, että työryhmän toiminnalla olisi suora vaikutus toimintapolitiikan muutoksen edistämiseen kansalaiskasvatuksen alalla, vaikka useat asiantuntijat (esim. Liettuasta, Suomesta, Portugalista ja Kroatista) korostivat EU:n politiikan ja toimien myönteistä vaikutusta kansalaiskasvatuksen

¹ Yhteisten arvojen opettamista koskeva EPRS:n tutkimus.

² Kehykseen kuuluu kolme taitoa kultakin alalta: itsesääätely, joustavuus, hyvinvointi (henkilökohtainen alue), empatia, viestintä, yhteistyö (sosiaalinen alue), kasvuhakuisuus, kriittinen ajattelu ja oppimisen hallinta (oppimistaitojen alue).

täytäntöönpanoon koulutusjärjestelmissään.

EU:n ohjelmien panos kansalaiskasvatukseen edistämiseen

Erasmus+

Liikkuvuuteen keskittynyt Erasmus-ohjelman avaintoimi 1 (KA1) on välillisesti lisännyt tunnetta unioniin kuulumisesta. Vaikka KA1 voi parantaa tietämystä isäntämaasta ja saada pohtimaan kotimaata eri näkökulmista, KA1:n vaikutuksista Euroopan unionia kokonaisuudessaan koskevan tietämyksen hankkimiseen ei ole kuitenkaan näyttöä. Kokemus Erasmus-ohjelman mukaisesta liikkuvuudesta voi auttaa kehittämään taitoja ja osaamista epävirallisen oppimisen avulla joillakin kansalaisuuteen liittyvillä aloilla, kuten kulttuurienväliset taidot, tai siten, että opitaan elämään ja työskentelemään toisten kanssa. Virallisten komponenttien puuttuminen KA1:stä heikentää kuitenkin toimen potentiaalia edistää kansalaiskasvatusta.

Avaintoimella 2 (Innovointia ja hyvien käytäntöjen vaihtoa edistävä yhteistyö) ja avaintoimella 3 (Politiikan uudistamisen tuki) sekä Jean Monnet -toiminnoilla on havaittu olevan suurempi panos kansalaiskasvatukseen edistämiseen. Kansalaiskasvatukseen suoraan liittyviä hankkeita on yksilöity kahdeksan. Näiden hankkeiden kokonaisbudjetti on kuitenkin vain 0,000046 prosenttia vuosien 2014–2020 talousarviosta. Erilaisten KA2- ja KA3-hankkeiden analyysistä on käynyt ilmi, että ne kattavat joitakin kansalaiskasvatukseen liittyviä aloja, erityisesti vuoropuhelun ja osallisuuden, ihmisoikeudet, osallistumisen, kansalaisuuden ja vähemmässä määrin EU:n kansalaisuuden. Vaikuttaa myös siltä, että poliittisia tekijöitä, kuten poliittista osallistumista (vaalit) tai yhteisiä eurooppalaisia arvoja (demokratia, oikeusvaltioperiaate tai oikeudenmukaisuus, myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus), käsitellään marginaalisesti. Hankkeisiin sisältyy erilaisia näkökohtia, jotka ovat välttämättömiä, jotta voidaan parantaa ymmärtämystä siitä, miten kansalaiskasvatusta voidaan opettaa tehokkaasti. Hankkeiden tuotoksiin kuuluu esimerkiksi opetussuunnitelman kehittäminen sekä metodologisia ja pedagogisia välineitä. Hankkeet kattavat myös kaikki koulutustasot eli alemman perusasteen, ylemmän perusasteen ja keskiasteen sekä korkea-asteen koulutuksen. Pieni osa ulottuu myös aikuiskoulutukseen ja edistää elinikäistä oppimista, vaikkakin rajallisesti.

Maantieteellisestä kattavuudesta voidaan todeta, että vaikka useimmat unionin maat ovat osallistuneet hankkeisiin, maantieteellistä tasapainoa olisi parannettava. Vaikutusten suhteen suurimpana puutteena pidetään kestävyysongelmia ja vaikeuksia kehittää vakaita rakenteita hankkeen työn jatkamiseksi tai hankkeen tuotosten levittämiseksi edelleen myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Tällä alalla voidaan odottaa enemmän Erasmus-ohjelmalta 2021–2027, sillä KA2:ssa kiinnitetään enemmän huomiota ”yhteisiin arvoihin, kansalaisvaikuttamiseen ja osallistumiseen” elinikäisessä oppimisessa ja tietoisuuteen Euroopan unionin ja EU:n yhteisten arvojen ymmärtämisestä. Edistyksen saavuttaminen on kuitenkin vielä näytettävä toteen. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että Erasmus-ohjelman toimilla ei ole lainkaan systemaattisia vaikutuksia kansalaiskasvatukseen alalla.

Horisontti 2020 ja Horisontti Eurooppa

Horisontti Eurooppa -puiteohjelma on EU:n tärkein tutkimusohjelma, josta voidaan rahoittaa kansalaiskasvatukseen liittyviä hankkeita. Opetussuunnitelmiin liittyvät, metodologiset ja pedagogiset lähestymistavat kansalaiskasvatukseen opettamiseen eivät yleisesti ottaen ole kuitenkaan riittävän kehittyneitä, ja niiden tutkimus on puutteellista. Näyttöä on siitä, että vaikka monissa Horisontti 2020 -puiteohjelman hankkeissa keskityttiin EU:n kansalaisuuden kannalta merkityksellisiin arvoihin, vain kahdeksassa tutkimushankkeessa käsitellään nimenomaisesti suoraan kansalaiskasvatusta, ja niiden osuus vuosien 2014–2020 talousarviosta on merkityksetön 0,00002 prosenttia. Hankkeissa käsitellään monenlaisia kysymyksiä ja tarkastellaan yhteyttä julkiseen elämään kuuluvan kansalaisuuden edistämisen ja kouluissa annettavan kansalaiskasvatuksen välillä sekä epävirallisen ja arkioppimisen välillä. Niissä tutkitaan myös uutta sisältöä, menetelmiä ja toimia koskevia mahdollisuuksia uusien osallistavien, luovien ja teknologisten menetelmien avulla. Tutkimus keskittyy lähinnä keskiasteen koulutukseen ja seuraavaksi alemman perusasteen koulutukseen.

Kyseisten hankkeiden rajallinen koko ja niiden suhteellisen lyhyt kesto herättävät kuitenkin kysymyksiä niiden vaikutuksesta. Lisäksi analyysistä käy ilmi maantieteellisen kattavuuden selvä epätasapaino, sillä osallistujia on enemmän Länsi- ja Lounais-Euroopasta.

Horisontti Eurooppa -puiteohjelmassa 2021–2027 kiinnitetään enemmän huomiota kysymyksiin, jotka ovat merkityksellisiä tämän kansalaiskasvatustoimien toteuttamista koskevan mietinnön kannalta. Erityisesti klusterin 2 (Kulttuuri, luovuus ja osallisuutta edistävä yhteiskunta) tavoitteena on vahvistaa eurooppalaisia demokraattisia arvoja, mukaan lukien oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet. Tästä on osoituksena äskettäin julkaistu demokratiakasvatusta vuonna 2022 koskeva hankepyyntö. Nykyisen ohjelman vaikutuksia on kuitenkin liian aikaista arvioida.

Kansalaisten Eurooppa

Kansalaisten Eurooppa -ohjelmalla (2014–2020) pyrittiin muiden tavoitteiden ohella auttamaan kansalaisia ymmärtämään EU:n historiaa, arvoja ja monimuotoisuutta sekä kannustamaan demokratiaan EU:n tasolla. Ohjelma mahdollisti koulujen osallistumisen, ja sen kaksi rahoitusvirtaa, Euroopan muistiperintö ja demokraattiseen toimintaan osallistuminen ja kansalaisvaikuttaminen, olivat merkityksellisiä kansalaiskasvatukseen kannalta.

Ohjelman väliarvioinnissa³ todetaan, että sen avulla on onnistuttu tehokkaasti saavuttamaan nämä tavoitteet ja että sen toimilla on edistetty kansalaisvaikuttamista ja yleistä keskustelua EU:n menneisyydestä, nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Siinä korostuu kuitenkin huoli maantieteellisestä kattavuudesta, erityisesti ystävyyskaupunkitoiminnan lohkoissa, ja rahoitettujen toimien kestävydestä.

Tarkastellessaan Kansalaisten Eurooppa -ohjelman panosta kansalaiskasvatukseen esittelijä löysi ainoastaan kuusi kansalaiskasvatukseen keskittyvää hanketta⁴, joiden osuus ohjelman vuosien 2014–2020 talousarviosta oli lähes kaksi prosenttia. Koulutusyhteisö on mukana suoraan vain kahdessa hankkeessa, ja lopullisten edunsaajien määrästä ei ole tietoja.

³ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/efcp_mid_term_evaluation.pdf

⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/europe-for-citizens/projects/>

Kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelmassa 2021–2027 painotetaan vahvemmin kansalaisvaikuttamista ja -osallistumista. Tämä käy ilmi julkaistusta ehdotuspyynnöstä⁵, jonka tarkoituksena on edistää kansalaisten ja etujärjestöjen osallistumista unionin demokraattiseen ja kansalaistoimintaan, joihin koulut ja koulutusyhteisöt voisivat osallistua.

Luova Eurooppa

Luova Eurooppa -ohjelman (2014–2020) tavoitteisiin ei kuulunut kansalaiskasvatuksen edistäminen tai EU:ta koskevan tietämyksen parantaminen suoraan. Ohjelman tavoitteisiin kuuluu Euroopan kulttuuriperinnön edistäminen sekä Euroopan yhteisen historian parempi ymmärtäminen. Kaikkien Luova Eurooppa -ohjelmasta rahoitettavien toimien on tuotettava EU:n tason lisäarvoa myös välillisesti parantamalla kansalaisten tietämystä muista kuin omasta kulttuuristaan.

Esittelijä löysi ainoastaan kaksi hanketta⁶, joilla pyritään nimenomaisesti edistämään kansalaiskasvatusta kouluissa taiteen ja epävirallisen oppimisen kautta ja joiden osuus on vain 0,000007 prosenttia vuosien 2014–2020 talousarviosta. Kansalaisuutta käsitteleviä hankkeita löytyi kuitenkin 24, mikä osoittaa ohjelman edunsaajien halukkuuden toimia tällä alalla. Koska vain pienessä määrässä hankkeita nimenomaisena tavoitteena oli kansalaiskasvatus, kokonaisvaikutuksen eri puolilla unionia arvioidaan olevan ohjelman potentiaalia pienempi.

Euroopan solidaarisuusjoukot

Euroopan solidaarisuusjoukot rahoittavat nuorten vapaaehtoistehtäviä eri puolilla Eurooppaa. Ohjelma käynnistettiin vuonna 2018, mikä vaikeuttaa sen vaikutusten arviointia lyhyen tähtäntöönpanojakson vuoksi. Tästä huolimatta sen yleisenä tavoitteena on vahvistaa yhteenkuuluvuutta, solidaarisuutta, demokratiaa ja kansalaisuutta Euroopassa aktiivisen osallistumisen avulla. Esittelijä löysi 21 suoraan kansalaiskasvatusta käsittelevää hanketta⁷, joiden osuus vuosien 2018–2020 talousarviosta on vain 0,2 prosenttia. On merkille pantavaa, että lounaiset jäsenvaltiot ovat yliedustettuina edunsaajien joukossa, mikä johtaa maantieteelliseen epätasapainoon ja heikentää Euroopan solidaarisuusjoukkojen potentiaalia. Lisäksi uuden ohjelman rajalliset määrärahat (hieman yli miljardi euroa kaudella 2021–2027) eivät anna viitteitä siitä, että ohjelman potentiaali voidaan saavuttaa.

Euroopan parlamentin Ambassador School -ohjelma ja Euroscola-ohjelma

EU:n tasolla vuodesta 2016 toteutetun Euroopan parlamentin Ambassador School -ohjelman (EPAS) jatkuva kasvu on osoittanut, että EU:n kansalaisuutta koskevan koulutuksen tarjoaminen ja vastaanottaminen kiinnostavat. EPAS tavoittaa keskiasteen ja ammatilliset koulut ja opiskelijat. Siihen sisältyy opettajien koulutusjärjestelmä, joten kaikki ohjelmaan osallistuvat kouluttajat ovat saaneet koulutusta EU:n kansalaisuutta koskevasta koulutuksesta.

⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities>

⁶ [https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/#search/project/keyword=citizenship%2520school&programmes\[0\]=31052583&matchAllCountries=false](https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/#search/project/keyword=citizenship%2520school&programmes[0]=31052583&matchAllCountries=false)

⁷ <https://europa.eu/youth/solidarity/projects>

Lukuvuoden 2020–2021 jälkeen EPAS-verkostolla on 3 897 seniorilähettilästä ja 58 900 juniorilähettilästä 1 572 sertifioidussa koulussa 27 jäsenvaltiossa. Lukuvuonna 2020–2021 koulut järjestivät 11 980 EPAS-tapahtumaa, joihin osallistui 242 Euroopan parlamentin jäsentä. Digitaalisen osallistumisen käyttöönotto on laajentanut toiminnan kattavuutta. Myös toimielinten välisen yhteistyön lisääminen erityisesti uusien Europe Direct -tiedotuspisteiden kautta on edistänyt ohjelman laajentamista. Maaseutualueiden koulujen tavoittaminen on kuitenkin edelleen vaikeaa. Opettajien ja opiskelijoiden osallistuminen on myös vapaaehtoista, eivätkä kansalliset viranomaiset eivät tunnusta ohjelmaa virallisesti, mikä rajoittaa entisestään osallistujien osallistumista. Lisäksi inhimilliset ja talousarvioon liittyvät rajoitteet vaikeuttavat sen laajentamista koko EU:n alueelle.

Vuonna 1990 perustettu Euroscola-ohjelma täydentää EPASia ja on antanut opiskelijoille mahdollisuuden osallistua Euroopan parlamentin työn simulaatioihin. Euroscola-ohjelmassa järjestetään vuosittain Strasbourgissa 20 istuntoa, joihin saapuu noin 10 000 16–18-vuotiasta opiskelijaa kaikista jäsenvaltioista. Euroopan parlamentti on vahvistanut EPASin ja Euroscola-ohjelman välistä synergiaa. Osallistujamääräänsä lisännyt EPAS voi hyötyä Euroscola-ohjelmasta, ja osallistujat arvostavat suuresti tätä mahdollisuutta.

Kansalaiskasvatus jäsenvaltioissa

Tässä mietinnössä esitetyt päätelmät perustuvat EU:n tasolla saatavilla oleviin rajallisiin tietoihin, jotka antavat ainoastaan osittaisen kuvan siitä, miten kansalaiskasvatusta opetetaan kouluissa ja miten se on sisällytetty opetukseen eri puolilla unionia. Kattavinta tietoa ja vertailukelpoisia tietoja jäsenvaltioista saadaan komission tuella toteutetusta kansainvälisestä kansalaiskasvatusta koskevasta tutkimuksesta (International Civic and Citizenship Education Study, ICCS). Viimeisin tutkimus on vuodelta 2016, ja se kattaa ainoastaan 14 jäsenvaltiota⁸. Uusi tutkimus on odotettavissa vuonna 2022. Euroopan komission yhteinen tutkimuskeskus teki ICCS:n tietoihin perustuvan analyysin vuonna 2018. Sitä täydentää vuoden 2017 Eurydice-raportti, joka sisältää laadullisia tietoja kaikista jäsenvaltioista. Lisäksi komissio keskittyi vuoden 2018 koulutuksen seurantakatsauksessaan kansalaiskasvatukseen. Näitä lähteitä täydentävässä EPRS:n vuoden 2021 raportissa kansalaiskasvatustoimien toteuttamisesta EU:ssa esitetään katsaus kymmeneen jäsenvaltioon vuonna 2021.

Lisäongelma kansalaiskasvatuksen täytäntöönpanon arvioinnissa on käsitteen epävakaus ja yhtenäisen määritelmän puuttuminen kaikista tutkimuksista.

Keskeiset havainnot kansalaiskasvatusta koskevien koulutuspolitiikkojen täytäntöönpanosta

Laajimman määritelmän perusteella Eurydice 2017 -raportissa todetaan, että kansalaiskasvatus oli osa yleissivistävän koulutuksen kansallisia opetussuunnitelmia kaikissa maissa. Useimmissa jäsenvaltioissa politiikan tasolla keskitytään demokratian, vapauden, oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden kaltaisiin käsitteisiin. Näissä opetussuunnitelmissa yhdistyvät perinteiset kansalaiskasvatusta koskevat lähestymistavat, jotka edistävät poliittisten instituutioiden ja prosessien parempaa ymmärtämistä, sekä moniulotteiset taidot ja osaaminen, jotta voidaan kannustaa rakentavaan vuorovaikutukseen, kriittiseen ajatteluun ja sosiaalisesti vastuulliseen ja

⁸ Belgia (Flanderin alue), Bulgaria, Kroatia, Tanska, Viro, Suomi, Saksa (Nordrhein-Westfalenin osavaltio), Italia, Latvia, Liettua, Malta, Alankomaat, Slovenia ja Ruotsi.

demokraattiseen toimintaan. ICCS:n tutkimuksessa todetaan, että kansalaiskasvatuksen opettamisessa keskitytään pääasiassa kansallisiin kysymyksiin, kun taas kansainvälinen (eurooppalainen ja maailmanlaajuinen) ulottuvuus ei ollut niin vahva. Joissakin jäsenvaltioissa esiintyy jännitteitä kansallisen ja ylikansallisen tason sekä kansalaiskasvatuksen kollektiivisen ja yksilöllisen ulottuvuuden välillä. Näissä tapauksissa, kuten Puolassa tai Unkarissa, painotetaan enemmän kansalaisuuden, kulttuurin ja historian kansallismielisen tulkinnan edistämistä antamalla arvoa kurinalaisuudelle ja sopeutumiselle vapauden ja kriittisen suhtautumisen sijaan. Lisäksi EPRS:n raportissa korostetaan, että kansalaiskasvatus on helppo saalis politisoitumiselle, joka vaikuttaa sisältöön, menetelmiin ja oppiaineelle omistettuihin tunteihin. Nämä tekijät voivat vaihdella huomattavasti hallituksen vaihtuessa.

Kansalaiskasvatuksen opetustavat vaihtelevat huomattavasti. Kansalaiskasvatus voi olla erillinen oppiaine, se voidaan yhdistää laajempiin pakollisiin oppiaineisiin tai oppimisaloihin, kuten yhteiskuntatieteisiin tai kieliopintoihin, tai se voi olla oppiaineiden välinen tavoite, jonka eri opettajat toteuttavat yhdessä. Käytännössä oppiaineiden välistä lähestymistapaa pidetään parempana. Tämä edellyttää kuitenkin huomattavaa opettajankoulutusta suurelle määrälle opettajia ja koordinoitua oppiaineiden välillä. Kansalaiskasvatusta opetetaan erillisenä oppiaineena usein keskiasteen koulutuksessa. Tällöin sisältöä, osaamista ja tarvittavia taitoja koskeva opettajankoulutus on ratkaisevan tärkeää onnistuneen toteutuksen kannalta. Lisäksi erikoistuneet opettajat voivat antaa tärkeää tukea muille, jos oppiainetta opetetaan kautta linjan.

Opetussuunnitelmiin liitetään usein yleisiä erityistavoitteita sekä osaamistavoitteita ohjeistuksena opetussuunnitelman täytäntöönpanoa varten. Vuonna 2017 ainakin 19 maata yhdisti nämä kaikki. Jotkut asiantuntijat huomauttavat, että ylikuormittuneet opetussuunnitelmat, perinteinen opetus ja voimakkaasti keskitetyt koulutusjärjestelmät luovat eroja opetussuunnitelmaa koskevien säännösten ja koulujen todellisen käytännön välille.

Jäsenvaltioiden välillä on suurta vaihtelua oppiaineeseen käytetyn ajan suhteen. Kun oppiainetta opetetaan itsenäisesti, tuntimäärä on yleensä suurempi. Myös niiden kouluvuosien määrä, joiden aikana pakollista erillistä oppiainetta opetetaan, vaihtelee huomattavasti ja ulottuu yhdestä kahteentoista vuoteen.

Vuonna 2017 kansalaiskasvatuksen kansallisia kokeita järjestettiin jossakin vaiheessa yleissivistävässä koulutuksessa 17 koulutusjärjestelmässä, yleensä kouluvuoden lopussa. Vain muutamissa koulutusjärjestelmissä tällaisilla kokeilla arvioidaan koulutusjärjestelmää kokonaisuudessaan tai koulua, jotta kansalaiskasvatuksen alaa voidaan parantaa.

Kansalaiskasvatuksen opetusvalmiuden osalta puolet maista ei ollut antanut vuonna 2017 säännöksiä tai suosituksia, jotka koskivat kansalaiskasvatustaitojen hankkimista opettajien peruskoulutuksessa. Hyvin harvoissa järjestelmissä on itse asiassa koulutettu opettajia siihen, miten he voivat arvioida tai saada jatkuvasti ajantasaista tietoa kansalaiskasvatuksen keskeisistä kysymyksistä. Tämä on erityisen tärkeää kansalaiskasvatuksen eurooppalaisen ulottuvuuden kannalta, sillä koulutusalan ammattilaisilta puuttuu usein perusteellista tietämystä unionista.

Mikä tärkeintä, ei ymmärretä sitä, miten kansalaiskasvatusta voidaan arvioida tehokkaasti, mikä johtuu opetusviranomaisten tarjoamasta puutteellisesta ohjauksesta. Vuonna 2017 kolmanneksella kyselyyn vastanneista maista ei ollut keskustason säännöksiä tai suosituksia kansalaiskasvatuksen arvioinnista.

Kaikista lähteistä käy ilmi, että kansalaiskasvatukseen kiinnitetään vielä vähemmän huomiota ammatillisessa peruskoulutuksessa kuin yleissivistävässä koulutuksessa.

Keskeiset havainnot opiskelijan saavutuksista kansalaiskasvatuksessa

ICCS:n tutkimuksesta kävi ilmi, että kansalaiskasvatuksen keskimääräinen pistemäärä nousi edellisestä, vuoden 2009 tutkimuksesta vuoden 2016 tutkimuksessa. Vuoden 2016 ICCS:n tulokset osoittavat, että tutkimukseen osallistuvissa EU:n jäsenvaltioissa ja niiden välillä on suuria eroja. Suurimmalla osalla osallistujamaiden opiskelijoista taidot ylittävät kynnsarvon. Vain 35 prosentilla opiskelijoista oli kokonaisvaltainen tietämys ja ymmärrys kansalaisuuskäsitteistä ja joitakin kriittisiä näkemyksiä. Lisäksi tutkimuksesta kävi ilmi sukupuolieroja, sillä naisopiskelijat saivat tilastollisesti korkeamman pistemäärän kuin miesopiskelijat. Asiantuntijat varoittavat, että kynnsarvo ei todennäköisesti riitä vastaamaan edellä mainittuihin haasteisiin ja muutoksiin⁹. Tämä korostaa tarvetta laatia uusia strategioita kansalaiskasvatuksen opettamiseksi.

EU:n kansalaisuutta koskevasta opetuksesta ICCS toteaa, että vuonna 2016 83 prosenttia kyselyyn osallistuneista opiskelijoista ilmoitti, että heillä oli mahdollisuus oppia Euroopan historiasta koulussa. Keskimäärin vain 50 prosenttia opiskelijoista ilmoitti, että heillä oli mahdollisuus oppia EU-asioita koulussa. Mikä tärkeintä, raportissa todettiin, että opiskelijoiden tuki Euroopan maiden väliselle yhteistyölle liittyi myönteisesti kansalaiskasvatuksen lisääntymiseen.

Sekä kansalaiskasvatus että kansalaisvaikuttavuus kansalaistoiminnan toteuttamisessa ovat opiskelijoiden käsityksiä demokraattisista instituutioista koskevia ennakoivia muuttujia. Tämä ei kuitenkaan aina lisää luottamusta demokraattisiin instituutioihin, sillä ainoastaan 50 prosenttia opiskelijoista luottaa yhteiskunnallisiin instituutioihin, kun taas 70 prosenttia opiskelijoista luottaa Euroopan unioniin ja 72 prosenttia Euroopan parlamenttiin.

Täytäntöönpanotapoja tarkasteltaessa tutkimuksissa päädytään siihen, että opiskelijat eivät opi kansalaisuudesta ainoastaan tietoa hankkimalla. Koulujen käytännöt, kuten luokkahuonekeskustelut ja tekemällä oppiminen, edistävät kriittistä ajattelua ja auttavat oppilaita ymmärtämään toisia ja kehittämään avoimia yhteiskunnallisia asenteita. Mikä tärkeintä, aktiivisen demokraattisiin käytäntöihin osallistumisen edistäminen koulussa liittyy myönteisesti heidän odotettavissa olevaan tulevaan poliittiseen ja vaaleihin osallistumiseensa. Myös yhteisön aktiivinen osallistuminen liittyy myönteisesti opiskelijoiden yhteiskunnallisiin asenteisiin. Lopuksi, yleisen koulutustason ja aktiivisen kansalaisuuden välillä havaittiin positiivinen korrelaatio.

Vaikka tässä mietinnössä keskitytään pääasiassa viralliseen koulutukseen, tutkimuksissa ja sidosryhmien kannanotoissa korostetaan, että on tärkeää kehittää elinikäisen oppimisen lähestymistapa kansalaiskasvatukseen.

⁹https://www.dcu.ie/sites/default/files/edc/pdf/european_union_postet2020_expert_panel_inclusion_and_citizenship_issue_paper.pdf

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

kansalaiskasvatustoimien toteuttamisesta (2021/2008(INI))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklan ja 10 artiklan 3 kohdan,
- ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 9 ja 165 artiklan,
- ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan,
- ottaa huomioon Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteet ja erityisesti tavoitteen 4 (Hyvä koulutus) ja tavoitteen 4.7,
- ottaa huomioon 5. maaliskuuta 2020 annetun komission tiedonannon ”Tasa-arvon unioni: sukupuolten tasa-arvostrategia 2020–2025” (COM(2020)0152),
- ottaa huomioon 9. syyskuuta 2015 antamansa päätöslauselman tyttöjen mahdollisuuksien parantamisesta EU:ssa koulutuksen avulla¹⁰,
- ottaa huomioon 12. marraskuuta 2020 annetun komission tiedonannon ”Tasa-arvon unioni: hlbtqi-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia 2020–2025” (COM(2020)0698),
- ottaa huomioon 25. maaliskuuta 2021 antamansa päätöslauselman digitaalisen koulutuspolitiikan muotoilusta¹¹,
- ottaa huomioon demokraattisessa kulttuurissa tarvittavien taitojen Euroopan neuvoston viitekehityksen,
- ottaa huomioon neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenmaiden hallitusten edustajien päätelmät nuorten demokratiatietoisuuden ja demokratiaan osallistumisen edistämisestä Euroopassa¹²,
- ottaa huomioon demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevan Euroopan neuvoston peruskirjan,
- ottaa huomioon 4. maaliskuuta 2021 annetun komission tiedonannon Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta toimintasuunnitelmasta (COM(2021)0102),
- ottaa huomioon Euroopan unionin neuvoston, Euroopan parlamentin ja komission 17. marraskuuta 2017 allekirjoittaman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan julistuksen,
- ottaa huomioon 14. marraskuuta 2017 annetun komission tiedonannon ”Eurooppalaisen

¹⁰ EUVL C 316, 22.9.2017, s. 182.

¹¹ EUVL C 494, 8.12.2021, s. 2.

¹² EUVL C 415, 1.12.2020, s. 16.

identiteetin vahvistaminen koulutuksen ja kulttuurin avulla – Euroopan komission panos EU-johtajien kokouksessa Göteborgissa 17. marraskuuta 2017” (COM(2017)0673),

- ottaa huomioon 14. kesäkuuta 2016 annetun komission tiedonannon väkivaltaisiin ääriilikkeisiin johtavan radikalisoitumisen ehkäisemisestä (COM(2016)0379),
- ottaa huomioon 1. heinäkuuta 2020 annetun komission tiedonannon ”Euroopan osaamisohjelma kestävän kilpailukyvyyn, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja selviytymis- ja palautumiskyvyn tueksi” (COM(2020)0274),
- ottaa huomioon 30. syyskuuta 2020 annetun komission tiedonannon ”Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma 2021–2027 – Koulutuksen mukauttaminen digitaaliaikaan” (COM(2020)0624),
- ottaa huomioon eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategiset puitteet (ET 2020) ja erityisesti niiden tavoitteen edistää tasapuolisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aktiivista kansalaisuutta,
- ottaa huomioon 30. syyskuuta 2020 annetun komission tiedonannon eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamisesta vuoteen 2025 mennessä (COM(2020)0625),
- ottaa huomioon 22. toukokuuta 2018 annetun neuvoston suosituksen elinikäisen oppimisen avaintaidoista¹³,
- ottaa huomioon 22. toukokuuta 2018 annetun neuvoston suosituksen yhteisten arvojen, osallistavan koulutuksen ja opetuksen eurooppalaisen ulottuvuuden edistämisestä¹⁴,
- ottaa huomioon 19. helmikuuta 2021 annetun neuvoston päätöslauselman eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisista puitteista edettäessä kohti eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamista ja kehittämistä (2021–2030)¹⁵,
- ottaa huomioon 17. toukokuuta 2021 annetun neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät monitasoisen hallinnon vahvistamisesta nuorten päätöksentekoprosesseihin osallistumisen edistämisessä¹⁶,
- ottaa huomioon 17. maaliskuuta 2015 Pariisissa Ranskassa allekirjoitetun julistuksen kansalaisuuden sekä vapauden, suvaitsevaisuuden ja syrjimättömyyden yhteisten arvojen edistämisestä koulutuksen avulla (vuoden 2015 Pariisin julistus),
- ottaa huomioon Euroopan tulevaisuuskonferenssin kansalaispaneelin 1 (Vahvempi talous, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työpaikat / koulutus, kulttuuri, nuoriso ja urheilu / digitalisaatio) raportin,
- ottaa huomioon Euroopan nuorisotapahtuman 2021 raportin ”Nuorisoidearaportti Euroopan tulevaisuuskonferenssia varten”,
- ottaa huomioon 7. marraskuuta 2017 annetun komission Eurydice-raportin

¹³ EUVL C 189, 4.6.2018, s. 1.

¹⁴ EUVL C 195, 7.6.2018, s. 1.

¹⁵ EUVL C 66, 26.2.2021, s. 1.

¹⁶ EUVL C 241, 21.6.2021, s. 3.

”Yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen opetus Euroopan kouluissa 2017”,

- ottaa huomioon 4. heinäkuuta 2021 Euroopan Federalistien Liiton (UEF) Valenciassa pidetyssä 27. kongressissa hyväksytyn päätöslauselman järjestelmällisestä lähestymistavasta EU:n kansalaisuutta koskevaan koulutukseen,
- ottaa huomioon eurooppalaisesta koulutusalueesta ja vuoteen 2030 ulottuvista koulutuksen strategisista puitteista toukokuussa 2021 julkaistun Euroopan parlamentin tutkimuspalvelun katsauksen ”The European Education Area and the 2030 strategic framework for education and training”,
- ottaa huomioon 19. lokakuuta 2021 annetun kouluopetuksen tasapuolisuutta Euroopassa koskevan komission Eurydice-raportin ”Equity in school education in Europe – Structures, policies and student performance”,
- ottaa huomioon 15. joulukuuta 2021 annetun komission kertomuksen ”Katsaus unionin kansalaisuuteen vuonna 2020 – kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja heidän oikeuksiensa suojelu” (COM(2020)0730),
- ottaa huomioon 3. joulukuuta 2020 annetun komission Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman,
- ottaa huomioon 7. joulukuuta 2019 julkaistun komission eurooppalaisen koulutusalan asiantuntijapaneelin raportin ”Summary of findings and of the discussions at the 2019 Forum on the Future of Learning”,
- ottaa huomioon kesäkuussa 2020 annetun komission raportin Euroopan unionin kansalaisuudesta ja demokratiasta,
- ottaa huomioon Jean Monnet -verkoston vuoden 2017 suuntaviivat opettajankouluttajille lasten identiteetistä ja kansalaisuudesta Euroopassa,
- ottaa huomioon kansalaisuuden sekä vapauden, suvaitsevaisuuden ja syrjimättömyyden yhteisten arvojen edistämisestä koulutuksen avulla 18. maaliskuuta 2015 annetun komission kertomuksen ”Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education – Overview of education policy developments in Europe following the Paris Declaration of 17 March 2015”,
- ottaa huomioon vuosien 2018 ja 2020 koulutuksen seurantakatsaukset,
- ottaa huomioon eurooppalaisen koulutusalan asiantuntijapaneelin keskusteluasiakirjan osallisuudesta ja kansalaisuudesta,
- ottaa huomioon 12. huhtikuuta 2016 antamansa päätöslauselman EU-asioiden oppimisesta koulussa¹⁷,
- ottaa huomioon 19. tammikuuta 2016 antamansa päätöslauselman kulttuurienvälisen vuoropuhelun, kulttuurisen monimuotoisuuden ja koulutuksen merkityksestä EU:n

¹⁷ EUVL C 58, 15.2.2018, s. 57.

- perusarvojen edistämässä¹⁸,
- ottaa huomioon 11. marraskuuta 2021 antamansa päätöslauselman eurooppalaisesta koulutusalueesta: yhteinen kokonaisvaltainen lähestymistapa¹⁹,
 - ottaa huomioon 12. joulukuuta 2017 antamansa päätöslauselman katsauksesta Euroopan unionin kansalaisuuteen vuonna 2017: kansalaisten oikeuksista vahvempia demokraattisen muutoksen unionissa²⁰,
 - ottaa huomioon 7. heinäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman kansalaiskeskusteluista ja kansalaisten osallistumisesta EU:n päätöksentekoon²¹,
 - ottaa huomioon työjärjestyksen 54 artiklan sekä valiokunta-aloitteisten mietintöjen laatimista koskevasta lupamenettelystä 12. joulukuuta 2002 tehdyn puheenjohtajakokouksen päätöksen 1 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja liitteen 3,
 - ottaa huomioon kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan mietinnön (A9-0060/2022),
- A. katsoo, että koulutus on perusoikeus ja julkishyödyke, jonka olisi oltava tasapuolisesti maksutta kaikkien saatavilla; ottaa huomioon Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin, jonka mukaan jokaisella on oikeus laadukkaaseen ja inklusiiviseen elinikäiseen koulutukseen, joka mahdollistaa täysipainoisen ja merkityksellisen osallistumisen yhteiskunnan toimintaan; katsoo, että koulutusta ja opetusta ei pitäisi nähdä pelkästään työmarkkinoita palvelevana välineenä;
- B. katsoo, että uudet järjestelmätason haasteet, joilla on paikallisia, alueellisia ja maailmanlaajuisia vaikutuksia, kuten ilmastonmuutos, digitalisaatio, sosiaaliset ja alueelliset erot tai ylikansallinen poliittinen yhdentyminen, edellyttävät koulutusjärjestelmien ja myös kansalaiskasvatuksen mukauttamista vastaavasti; katsoo, että vihreä siirtymä ja vihreän kehityksen ohjelma edellyttävät kansalaiskasvatuksen laajentamista siten, että siihen sisällytetään vastuullinen toiminta paitsi tietyn yhteisön tai yhteiskunnan sisällä myös koko maapalloa kohtaan; toteaa, että digitaalinen siirtymä ja digitaalistrategia avaavat uusia mahdollisuuksia aktiiviselle kansalaisuudelle ja demokraattiselle osallistumiselle verkossa mutta niihin sisältyy myös riskejä ja uhkia, joita väärä tieto ja disinformaatio aiheuttavat; katsoo, että aktiivisessa digitaalisessa kansalaisuudessa olisi otettava huomioon sukupolvien välinen digitaalinen kuilu ja puututtava siihen; katsoo, että paikallisten, kansallisten ja eurooppalaisten tiedotusvälineiden ottaminen mukaan eurooppalaisen kulttuurin ja Euroopan historian tunnetuksi tekemiseen on tärkeä osa julkista keskustelua ja kansalaisten osallistumista;
- C. katsoo, että kansalaiskasvatus on ymmärrettävä monitasoiseksi siten, että se kattaa paikallisen, alueellisen, kansallisen, EU:n ja maailmanlaajuisen ulottuvuuden; katsoo, että meneillään oleva globalisaatioprosessi ja Euroopan yhdentymisprosessi edellyttävät, että eurooppalaisten uusi sukupolvi on poliittisesti entistä aktiivisempi monella tasolla ja pystyy elämään ja työskentelemään kansainvälisesti ja tulemaan jokapäiväisessä elämässään toimeen erilaisuuden kanssa; toteaa, että kriittinen ajattelu,

¹⁸ EUVL C 11, 12.1.2018, s. 16.

¹⁹ Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2021)0452.

²⁰ EUVL C 369, 11.10.2018, s. 11.

²¹ EUVL C 99, 1.3.2022, s. 96.

ihmissuhdetaidot ja kansalaistaidot ovat yhä tärkeämpiä työmarkkinoilla ja sosiaalisessa elämässä; ottaa huomioon, että yhteiskunnat ovat muuttumassa monimuotoisemmiksi, mikä tekee kulttuurien ja eri alkuperien moninaisuuden kunnioittamisesta sekä kaikenlaisen naisiin, hltbiq-henkilöihin tai vähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän torjumisesta entistäkin tärkeämpää Euroopassa;

- D. ottaa huomioon, että kansalaiskasvatus hyötyy monialaisesta lähestymistavasta sekä virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen keskinäisestä yhteistyöstä; toteaa, että kansalaiskasvatus antaa kouluttajille ja oppijoille mahdollisuuden tutustua arvoihin, asenteisiin, taitoihin ja tietämykseen ja ymmärtää maailmaa yhdessä muun muassa osallistavan pedagogiikan avulla;
- E. katsoo, että jäsenvaltioissa havaitut yhteiskunnalliset muutokset, jotka vaihtelevat yhteiskunnan polarisoitumisesta ja vähäisestä luottamuksesta instituutioita kohtaan demokratian taantumiseen, oikeusvaltion rapautumiseen, syrjivään nationalismiin ja euroskeptisyyden välineellistämiseen poliittisiin tarkoituksiin, sekä ääriiliikkeiden nousu, rasmin ja kaikenlaisen muukalaisvastaisuuden, autoritaarisuuden, väärän tiedon ja disinformaation lisääntyminen voivat muodostaa vakavan uhan eurooppalaisille demokratioille ja horjuttaa koko EU:n vakautta; katsoo, että kansalaiskasvatuksen vahvistaminen virallisessa, epävirallisessa ja arkioppimisessa elinikäisen oppimisen avulla voisi olla tärkeässä asemassa tämän suuntauksen torjunnassa ja avoimemman poliittisen keskustelun aikaansaamisessa sekä kansalaisten kannustamisessa osallistumaan enemmän poliittisiin ja lainsäädännöllisiin prosesseihin jäsenvaltioiden ja unionin tasolla;
- F. ottaa huomioon, että poliittinen tuki unionille ilmaistaan yleensä tunteina, asenteina ja arvoina eikä niinkään sen konkreettisena vaikutuksena kansalaisten jokapäiväiseen elämään; ottaa huomioon, että unionin demokraattiset prosessit ja osallistumismekanismit tuntuvat kaukaisilta eivätkä kansalaiset, erityisesti nuoret, ymmärrä niitä; katsoo, että uusi dynamiikka EU-asioita koskevassa kansalaiskasvatuksessa voi olla keino kannustaa nuoria osallistumaan vaaleihin, mikä rajoittaisi äärimielisen ja populistisen diskurssin kiinnostavuutta ja vahvistaisi siten myös sosiaalista yhteenkuuluvuutta;
- G. katsoo, että dynaamisen EU:n kansalaisuuden syntymistä ovat haitanneet tiedon puute ja tunnesiteiden puuttuminen sekä kansalaisten osallistumisen ja vuoropuhelun mahdollistavien mekanismien puuttuminen; ottaa huomioon, että eurooppalainen identiteetti täydentää niitä kaikkia niitä erilaisia paikallisia, kansallisia, maantieteellisiä, kulttuurisia tai muita identiteettejä, joita henkilöllä voi olla; katsoo, että riittämättömät tiedot tai tietämättömyys EU:sta ja sen toiminnan ja lisäarvon heikko ymmärtäminen voivat osaltaan aiheuttaa demokratiavajeen tunteen ja johtaa epäluottamukseen, kansalaisten mielenkiinnon lopahtamiseen ja euroskeptisyyteen jäsenvaltioissa;
- H. ottaa huomioon, että EU-asioiden oppimisesta koulussa 12. huhtikuuta 2016 antamassaan päätöslauselmassa parlamentti kehotti komissiota määrittelemään yhteiset puitteet ja laatimaan konkreettisia esimerkkejä sisältävää ohjeistusta EU-tuntemuksen lisäämiseksi, jotta voidaan edistää objektiivista ja kriittistä pohdintaa EU:n kansalaisilleen tarjoamista eduista;
- I. ottaa huomioon, että eurooppalaisesta koulutusalueesta 11. marraskuuta 2021

antamassaan päätöslauselmassa parlamentti kehotti eurooppalaista koulutusalueetta mahdollistamaan oppijoiden, opettajien ja tietämyksen laajemman liikkuvuuden, edistämään eurooppalaista yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kansalaisten tietämystä, takaamaan oikeudet ja arvot, tarjoamaan oikeudenmukaiset ja tasavertaiset mahdollisuudet ja parantamaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta;

- J. katsoo, että komissio ei ole kyennyt tekemään merkittäviä systeemisiä aloitteita tällä strategisella alalla; ottaa huomioon, että nykyisillä EU:n ohjelmilla, kuten Erasmus+ -ohjelmalla tai Euroopan solidaarisuusjoukoilla, on edelleen merkittäviä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia parantaa kansalaiskasvatuksen toteutusta siten, että ohjelmien virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen osa-alueisiin sovelletaan strategisempaa lähestymistapaa ja voimavarat sovitetaan paremmin yhteen; katsoo, että komission ja jäsenvaltioiden olisi tehtävä enemmän parantaakseen ja lisätäkseen Euroopan unionia sekä erityisiä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan tiedon kulkua;
- K. ottaa huomioon, että useat jäsenvaltiot ovat kehittäneet kansallisia vapaaehtoistyöjärjestelmiä; katsoo, että näitä järjestelmiä on tärkeää perustaa ja kehittää, jotta voidaan edistää käytännön kansalaiskasvatusta, vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta, mahdollistaa rahoituksen hyödyntäminen yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin erityisesti muita heikommassa asemassa olevien osalta ja edistää osallistujien henkilökohtaista ja ammatillista kehitystä; katsoo, että eurooppalaisen kansalaisliikkuvuuden lisääntyminen voi osaltaan lisätä nuorten tunnetta kuulumisesta Euroopan yhteisöön ja vahvistaa kansalaisten Euroopan syntymistä; ottaa huomioon, että kansalliset vapaaehtoistyöjärjestelmät voivat olla luonnollinen väylä nuorten ja erityisesti muita heikommassa asemassa olevien nuorten liikkuvuuteen Euroopassa;
- L. ottaa huomioon, että Euroopan solidaarisuusjoukot, jotka käynnistettiin vuonna 2018 vuonna 1996 perustetun eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun seuraajana, ovat vapaaehtoistyön yleinen eurooppalainen liikkuvuusohjelma, mutta niiden määrärahat ovat rajalliset kaudella 2021–2027; katsoo, että olisi kehitettävä enemmän synergioita ja yhteistyötä Euroopan solidaarisuusjoukkojen ja kansallisten vapaaehtoistyöjärjestelmien välillä sekä nykyisten kansallisten vapaaehtoistyöjärjestelmien välillä Euroopan solidaarisuusjoukkojen kautta;

Kansalaiskasvatuksen tila EU:ssa

1. pitää valitettavana, että kansalaiskasvatukselle ei ole yhteistä määritelmää; toteaa, että kansalaiskasvatuksessa yhdistyvät tiedot, taidot, menetelmät, välineet, sisältö, osaaminen, asenteet, arvot ja hoito, ja katsoo, että se on olennaisen tärkeää solidaarisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen luomiseksi;
2. katsoo, että kansalaiskasvatus olisi ymmärrettävä siten, että se tarjoaa vähintään teoreettisen käsityksen poliittisista, oikeudellisista, sosiaalisista, ympäristöön liittyvistä ja taloudellisista käsitteistä ja rakenteista, myös Euroopan tason käsitteistä ja rakenteista, sekä globaalia kehityksestä, koulutustasoon sopivasti ja yhdistettynä käytännön kokemuksiin; korostaa kriittisen ajattelun ja medialukutaidon merkitystä kansalaiskasvatuksen olennaisena osana; korostaa pedagogisen uudistuksen tarvetta ja sitä, että unionissa kansalaisuuskasvatukseen on omaksuttava teoreettinen ja käytännöllinen lähestymistapa; ehdottaa, että käytetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevan Euroopan neuvoston peruskirjan ja demokraattisessa

kulttuurissa tarvittavien taitojen Euroopan neuvoston viitekehyksessä käytettyjä kansalaiskasvatuksen määritelmiä;

3. on huolissaan siitä, että kansallisissa opetussuunnitelmissa keskitytään vain vähän kansalaisuuden eurooppalaisiin ja globaaleihin näkökohtiin; panee huolestuneena merkille, että vain puolet EU:ssa opiskelevista opiskelijoista ilmoitti, että heillä oli mahdollisuus oppia EU-asioita koulussa; korostaa, että opiskelijoiden tuki Euroopan maiden väliselle yhteistyölle liittyi myönteisesti kansalaiskasvatuksen lisääntymiseen; pitää valitettavana, että joissakin jäsenvaltioissa opetussuunnitelmissa on yhä enemmän jännitteitä kansallisen ja unionin tason välillä; on huolissaan kansalaiskasvatuksen liiallisesta politisoitumisesta ja tämän seurauksista, kuten opetussuunnitelmien toistuvista ja voimakkaista muutoksista, ja toistaa, että kansalaiskasvatuksen tarjoamisessa tarvitaan pitkän aikavälin vakautta ja johdonmukaisuutta;
4. korostaa, että yhteiskunnalliset ja maailmanlaajuiset muutokset edellyttävät kansalaiskasvatuksen nykyisen laatua ja lähestymistapoja koskevan tason merkittävää nostamista; on huolissaan siitä, että miesopiskelijoiden tulokset ovat huomattavasti naisopiskelijoiden tuloksia huonompia²²; on huolissaan eroista keskimääräisissä yhteiskunnallisissa tiedoissa jäsenvaltioissa ja niiden välillä; toteaa, että maaseudulla, syrjäisillä alueilla, sosiaalisesti epäsuotuisilla alueilla ja syrjäisimmillä alueilla asuvat opiskelijat kohtaavat lisäesteitä osallistuessaan kansalaiskasvatusohjelmiin; vahvistaa, että jokaisella oppijalla on oltava mahdollisuus laadukkaaseen kansalaiskasvatukseen, jossa keskitytään heidän erityistarpeisiinsa muun muassa rahoituksen ja infrastruktuurin osalta, mikä on ratkaisevan tärkeää eurooppalaisen koulutusalueen onnistuneen luomisen kannalta;
5. huomauttaa, että vaikka jotkin kansalaiskasvatuksen näkökohdat ovat mukana useimmissa kansallisissa opetussuunnitelmissa, jäsenvaltioiden välillä ja niiden sisällä on suuria eroja siinä, millä koulutustasolla kansalaiskasvatusta tarjotaan, oppiaineeseen käytettyjen kokonaistuntien määrässä, sen sisällössä ja menetelmissä; panee merkille, että vain osassa jäsenvaltioista on jäsennettyjä arviointeja, tavoitteita, pedagogisia suuntaviivoja tai opettajien erityiskoulutusta; toteaa, että vaikka nämä osatekijät olisivatkin olemassa, kansallisten ohjelmien täytäntöönpano kouluissa ei kuitenkaan vastaa ohjelmia;
6. muistuttaa, että opetuksen laatu vaikuttaa voimakkaimmin tehokkaaseen oppimiseen ja että siksi erikoistumisaineesta riippumatta kaikkien opettajien ja kouluttajien perus- ja jatkokoulutuksen on oltava etusijalla kansalaiskasvatuksessa ja erityisesti kansalaiskasvatuksen eurooppalaisissa ja maailmanlaajuisissa ulottuvuuksissa;
7. korostaa, että kansalaiskasvatuksen tehokasta opettamista ja arviointia koskevan vankan tutkimuksen puute ja asianmukaisten pedagogisten välineiden puute haittaavat kansalaiskasvatuksen tehokasta opetusta; panee merkille, että jotkin empiiriset todisteet viittaavat siihen, että ”koko kouluun” tai ”koko yhteisöön” perustuvilla lähestymistavoilla on myönteinen vaikutus kansalaistaitoihin ja -asenteisiin; katsoo, että kansalaiskasvatusta lähestyttäessä olisi otettava huomioon osallistava pedagogiikka, jotta oppijat voivat kokea kansalaisuuden sen kaikissa ulottuvuuksissa ja oman roolinsa

²² Schulz, W. ja muut, *Becoming Citizens in a Changing World*, IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 International Report, Springer, Cham, 2016.

Euroopan unionissa, jäsenvaltioissa, yksilöinä ja yhteiskunnassa yleensä;

8. pitää valitettavana, että kansalaiskasvatukseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota ammatillisessa peruskoulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa; kehottaa sisällyttämään kansalaiskasvatuksen kaikille koulutustasoille oppijoiden erityispiirteisiin ja -tarpeisiin mukautettuna; pitää valitettavana, että sukupolvien välisten oppimisympäristöjen arvoa ei painoteta, vaikka ne helpottaisivat sukupolvien välistä vuoropuhelua;
9. katsoo, että koskaan ei ole liian aikaista oppia kansalaisuudesta alueellisella, kansallisella, EU:n ja maailmanlaajuisella tasolla; toteaa, että varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli ratkaisevan tärkeiden sosiaalisten ja tunnetaitojen kehittämisessä ja että varhaiskasvatuksessa luodaan perusta hyvinvoinnille, vuoropuhelulle, keskinäiselle kunnioitukselle, ymmärrykselle ja yhteisille arvoille;
10. palauttaa mieliin epävirallisen ja arkioppimisen sekä vapaaehtoistyön, mentoroinnin, keskustelun ja urheilun keskeisen pedagogisen merkityksen yhteiskunnallisten taitojen, kansalaistaitojen, osaamisen ja toiminnan kehittämisessä ja vastuullisten ja aktiivisten kansalaisten muovaamisessa;

EU:n toimet kansalaiskasvatuksen alalla

11. pitää valitettavana, että EU:n tason poliittista yksimielisyyttä tarpeesta edistää kansalaiskasvatusta ja yhteisten eurooppalaisten arvojen opettamista ei ole muunnettu konkreettisiksi tavoitteiksi, päämääriksi, vertailuarvoiksi ja toimiksi, ja toteaa, että kansalaiskasvatustoimien toteuttamisessa on puutteita;
12. katsoo, että EU:n ohjelmilla edistetään vain vähän tiettyjä kansalaiskasvatuksen ulottuvuuksia, mikä johtuu pääasiassa suoran tuen puutteesta, rajallisista resursseista ja epätasaisesta maantieteellisestä kattavuudesta; pitää valitettavana, että tähän mennessä EU:n rahoittamilla tämän alan hankkeilla ei ole ollut laaja-alaisia pitkän aikavälin vaikutuksia;
13. toteaa, että EU:n tasolla ei ole johdonmukaista politiikkaa kansalaiskasvatuksen alalla ja että tällä hetkellä ei ole olemassa toimintapoliittista välinettä, joka yhdistäisi kaikki asiaankuuluvat elimet ja viranomaiset jäsennellysti;
14. toteaa, että muun muassa Erasmus+ -ohjelman, Horisontti Eurooppa -puiteohjelman, Euroopan solidaarisuusjoukkojen, kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman tai Luova Eurooppa -ohjelman kaltaiset unionin ohjelmat ovat edistäneet kansalaiskasvatuksen aktiivista tarjoamista enimmäkseen välillisesti; toteaa, että niillä ei kuitenkaan ole ollut järjestelmällistä ja pysyvää vaikutusta;
15. toteaa, että SEU-sopimuksen 9, 10, 165 ja 166 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan nojalla EU:lla on ensisijainen vastuu edistää EU:n kansalaisuutta koskevaa koulutusta keinona varmistaa, että sen kansalaiset tuntevat paremmin Euroopan yhdentymishankkeen demokraattisten valtioiden unionina, ja taata siten kansalaisilleen oikeus osallistua täysipainoisesti poliittiseen elämään ja päätöksentekoon EU:n tasolla;
16. korostaa kansalaisten Euroopan tulevaisuutta käsittelevässä konferenssissa ilmaisemaa halukkuutta siihen, että yhteistä eurooppalaista identiteettiä edistetään yhteisen

akateemisen ohjelman avulla ja koulutukseen sisällytetään eurooppalainen ulottuvuus, sekä eurooppalaisten nuorten pyyntöä, että opetussuunnitelmiin olisi sisällytettävä tietoa Euroopan suomista mahdollisuuksista ja hyödyistä;

17. panee merkille, että jotkin jäsenvaltiot ottavat huomioon EU:n poliittisen kehityksen myönteisen vaikutuksen edistäessään opetuksen muutosta kansalaiskasvatuksen alalla;
18. on huolissaan siitä, että komissio ei ole toteuttanut tehokkaita toimia elinikäisen oppimisen vuoden 2018 kehityksen ”kansalaistaitojen” avaintaidon edistämiseksi, kun taas muita perustaitoja on otettu huomioon ET 2020:n vertailuarvoissa tai niitä tuetaan erityisillä osaamiskehyksillä, joilla helpotetaan opetusta ja oppimista kansallisella tasolla;
19. kiinnittää huomiota siihen, että Euroopan kansalaisen palkinto 2021 myönnettiin opiskelijoiden keskustelualoiteille; katsoo, että lisääntyvän polarisaation ilmapiirissä demokraattinen keskustelu on tärkeämpää kuin koskaan; katsoo, että keskustelutaitojen ja -valmiuksien edistäminen on olennainen osa kansalaiskasvatusta;
20. panee merkille kansalaiskasvatuksen merkityksen tietoisuuden lisäämisessä ilmastosiirtymästä ja kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa vuoteen 2030 mennessä; korostaa kansalaiskasvatuksen ja koulutuksen välistä yhteyttä kestävyuden kannalta ja korostaa, että on tärkeää koordinoita toimia, joita toteutetaan molempien alojen sisällyttämiseksi politiikkatoimiin, opetussuunnitelmiin, pedagogisiin lähestymistapoihin ja menetelmiin virallisessa, epävirallisessa ja arkioppimisessa sekä koulutuksessa;

Suosituksset EU:n kansalaisuutta koskevan koulutuksen uudistamiseksi

21. kannustaa jäsenvaltioita tukemaan, tarkistamaan ja saattamaan ajan tasalle koulutusjärjestelmiään sekä erityyppisten EU-aiheisten opetussuunnitelmien sisältöä kaikilla koulutuksen ja opetuksen tasoilla – mukaan lukien ammatillinen koulutus –, jotta voidaan vahvistaa EU-ulottuvuutta, ja kannustaa samalla alueita ja paikallisviranomaisia samaan, erityisesti kun niillä on koulutusjärjestelmien osalta suoraa toimivaltaa;
22. korostaa tässä yhteydessä, että unionin kansalaiskasvatuksessa on tärkeää ottaa huomioon kielellinen monimuotoisuus ottaen asianmukaisesti huomioon vähemmistökielet ja alueelliset kielet sekä uhanalaiset kielet;
23. kehottaa jälleen jäsenvaltioita ja koulutusyhteisöä ottamaan mukaan kaikki ihmiset, myös maahanmuuttajataustaiset, muuttajat, pakolaiset ja uskonnolliset yhteisöt, kaksisuuntaisiin, kunnioittaviin ja voimaannuttaviin kansalaisuuden kehittämistä koskeviin prosesseihin ja varmistamaan aktiivisen osallistumisen kansalais- ja kulttuurielämään; katsoo, että paremman ymmärryksen edistäminen muuttajien matkojen historiallisista ja henkilökohtaisista syistä, myös kolonialismista, sekä yhteisestä kulttuuritaustasta on tärkeä osa maailmankansalaisuutta;
24. pyytää jäsenvaltioita parantamaan ja laajentamaan opettajien, kouluttajien, perheiden ja laajemman koulutusyhteisön perus- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia sekä ammatillisia ja elinikäisen kehittymisen mahdollisuuksia ja tarjoamaan heille asianmukaista tukea ja resursseja kansalaiskasvatuksen opettamiseen tiiviissä

- yhteistyössä kaikkien asiaankuuluvien EU:n ja kansallisen tason toimijoiden kanssa;
25. kehottaa tässä yhteydessä komissiota kehittämään avaintaidon ”kansalaisuus” opettajille ja opiskelijoille yhteisen kansalaiskasvatuksen osaamiskehyksen, mihin kuuluvat myös opettajien monikieliset ja monikulttuuriset taidot ja jossa otetaan huomioon paikalliset, alueelliset, kansalliset, EU:n ja maailmanlaajuiset näkökohdat samalla tavoin kuin eurooppalaisessa digitaalisten taitojen puitekehyksessä, eurooppalaisessa yrittäjyystaitojen viitekehyksessä, henkilökohtaisten, sosiaalisten ja oppimaan oppimisen avaintaitojen eurooppalaisissa puitteissa ja äskettäin käynnistetyssä eurooppalaisessa kestävä kehityksen osaamiskehyksessä, ja luodaan suhteita kaikkien näiden kehysten välille;
 26. korostaa, että on edistettävä liikkuvuusmahdollisuuksia, vertaisoppimista ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa opetushenkilöstön keskuudessa ja kannustettava niihin; katsoo, että Erasmus+ -ohjelman 2021–2027 hybridiominaisuudet ja joustavan liikkuvuuden ominaisuudet tarjoavat mahdollisuuden lisätä nykyisten ja tulevien opettajien liikkuvuutta; kannustaa komissiota edistämään opettajien lyhytaikaista liikkuvuutta ja perustamaan pitkäaikaisia liikkuvuuskumppanuuksia, joissa hyödynnetään digitaalisia keinoja korvaamatta fyysistä liikkuvuutta ja henkilöiden välistä vaihtoa;
 27. kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota kannustamaan ja helpottamaan opettajien, muun opetushenkilöstön sekä nuoriso-ohjaajien ja kouluttajien korkealaatuista EU-aiheista koulutusta työaikana, myös ulkomailla järjestettäviä koulutusmoduuleja, jotta he voivat viettää osan koulutuksestaan toisessa jäsenvaltiossa, ja varmistamaan, että heidän pätevyytensä opettaa EU-asioita tunnustetaan;
 28. kehottaa luomaan ”Euro-opettaja” -merkin ja tekemään sitä tunnetuksi; toistaa kehotuksensa tehdä tunnetuksi ja kehittää Erasmus+ Teacher Academies -toimintoa koulutuksen eurooppalaisen ulottuvuuden edistämiseksi; kehottaa komissiota julkaisemaan ”Erasmus+ Teacher Academies -toiminnolle erityisen ehdotuspyynnön ja toteaa, että tämä on omistettu sekä virallisen että epävirallisen sektorin opettajille, kouluttajille ja oppijoille, myös ammatillisen koulutuksen alalla;
 29. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita vahvistamaan synergioita, jotta voidaan lisätä kansalaiskasvatuksen järjestelmätason vaikutusta, ja tekemään yhteistyötä opettajien peruskoulutusmoduulin kehittämiseksi, jotta opettajat tutustuisivat eurooppalaisiin koulutusjärjestelmiin, parhaisiin pedagogisiin käytäntöihin, EU:n vaihtoorumeihin, välineisiin ja kumppanuuksiin, jotka heijastavat eurooppalaisia arvoja ja edistävät unionin kansalaisuutta koskevan koulutuskulttuurin syntymistä, samalla kun tunnustetaan erilaisuus Euroopassa; korostaa, että Erasmus+ Teacher Academies -toimintoon on sisällytettävä tämältyyppinen koulutusmoduuli;
 30. kehottaa tunnustamaan ja validoimaan epävirallisen ja arkioppimisen, myös nuorisotyön ja vapaaehtoistyön, kautta hankitut kansalaistaidot ja vahvistamaan virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen välisiä yhteyksiä kansalaiskasvatuksessa;
 31. katsoo, että ET 2020:n jälkeisessä yhteistyökehyksessä olisi keskityttävä kehittämään kansalaiskasvatuksen opetussuunnitelmia ja kansallisia arviointeja, joissa otetaan huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset näkökohdat demokraattisessa kulttuurissa tarvittavien taitojen Euroopan neuvoston viitekehyksessä ja elinikäisen oppimisen avaintaitoja koskevan eurooppalaisen viitekehysten mukaisesti, erityisesti

sosiaalisten ja kansalaistaitojen osalta, ottaen huomioon myös epävirallinen ja arkioppiminen, sen koordinointi ja helpottaminen;

32. kehottaa perustamaan uuden kansalaiskasvatusta käsittelevän työryhmän seuraamaan vuoden 2015 Pariisin julistuksen jälkeen perustetun yhteisten arvojen ja osallistavan koulutuksen edistämistä käsittelevän ET 2020 -työryhmän työtä;
33. kehottaa kehittämään konkreettisia ja mitattavissa olevia tavoitteita ja vertailuarvoja kansalaiskasvatukselle, myös Euroopan kansalaisuuskasvatukselle, eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisissa puitteissa edettäessä kohti eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamista ja kehittämistä (2021–2030); huomauttaa, että nämä tavoitteet olisi muunnettava vuoden 2025 tavoitteiksi, joihin sisältyy muita heikommassa asemassa olevia oppijoita koskevia erityistavoitteita, ja sisällytettävä erityiseen unionin kansalaiskasvatusta koskevaan toimintasuunnitelmaan, jossa otetaan huomioon elinikäisen oppimisen näkökulma varhaislapsuudesta alkaen;
34. korostaa, että EU:n ohjelmien, erityisesti Erasmus+ -ohjelman, Horisontti Eurooppa -puiteohjelman, Kansalaisten Eurooppa -ohjelman, kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman, Luova Eurooppa -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen ja sen seuraajien kansalaiskasvatushankkeiden tulosten kartoittamiseksi ja levittämiseksi tarvitaan jäsennellympää lähestymistapaa, jotta tuloksia voidaan laajentaa kaikkialle unioniin, siten että Euroopan parlamentti osallistuu prosessiin; katsoo tämän vuoksi, että EU:n tasolla on perustettava pysyvä uudelleentarkastelu- ja analyysimekanismi sellaisten hyvien käytäntöjen tunnistamiseksi, joita voidaan levittää ja laajentaa laajalti systeemisten ja pitkäaikaisten toimintapoliittisten muutosten edistämiseksi;
35. korostaa tarvetta edistää päättäväisesti tutkimusta siitä, miten kansalaiskasvatusta voidaan parhaiten opettaa ja arvioida, erityisesti varhaiskasvatuksen osalta, ja korostaa virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen merkitystä ja sen täytäntöönpanon seurantaan kaikkien jäsenvaltioiden riittävien ja ajantasaisten vertailukelpoisten tietojen perusteella; korostaa avaintoimen 2, avaintoimen 3, Jean Monnet -oppitulioiden ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelman merkitystä; pitää myönteisenä, että vuosien 2021–2027 Erasmus+ -ohjelman avaintoimessa 2 kiinnitetään enemmän huomiota ”yhteisiin arvoihin, kansalaisvaikuttamiseen ja osallistumiseen”;
36. korostaa tarvetta investoida enemmän Euroopan unionia koskeviin koulutusformaatteihin kouluissa ja yliopistoissa vahvistamalla nykyisiä verkostoja ja kehittämällä uusia opetussuunnitelmia, jotka on mukautettu tämällyyppiseen koulutukseen; kehottaa ottamaan EU-asioihin erikoistuneet tiedekunnat mukaan kansalaiskasvatuksen parhaiden opetusmenetelmien ja -välineiden tutkimukseen ja käyttöönottoon hyödyntäen käytettävissä olevia EU:n varoja ja resursseja;
37. korostaa, että kansalaiskasvatuksen sisällöllisen yhdenmukaistamisen on kuljettava käsi kädessä digitaalisten taitojen ja koulutuksen tarjoamisen kanssa, jotta voidaan paitsi täyttää digitalisaation vaatimukset myös varmistaa digitaalisen median vastuullinen käyttö;
38. kehottaa jälleen komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään yhteistä ja osallistavaa koulutustutkimusta, erityisesti EU:n laajuista vertailukelpoista testausta kansalaiskasvatuksen, myös EU:n kansalaisuuden, alalla ja katsoo, että tällä on oltava

tarkasti määritelty toimeksianto ja tavoitteet EU:n toimivallan puitteissa; suositaa, että tehdään erityinen eurobarometri-tutkimus kansalaisten yleisestä EU-tietämyksestä ja laajennetaan Euroopan unionin kansalaisuutta ja demokratiaa koskevan nykyisen sarjan soveltamisalaa;

39. kehottaa komissiota sisällyttämään Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen kaikkien liikkuvuusmahdollisuuksien erottamattomaksi osaksi EU:n kansalaisuutta koskevia oppimismoduuleja sekä vierailuohjelman unionille ja isäntämaille historiallisesti merkittäviin luonnonperintö- ja kulttuuriperintökohteisiin ja molempia yhdisteleviin kohteisiin sekä muistikohteisiin, jotta voidaan edistää kulttuurien välistä ja vuoropuheluun perustuvaa lähestymistapaa historiaan sekä lujittaa eurooppalaisia arvoja ja periaatteita;
40. kehottaa komissiota edistämään aktiivisemmin kaikkien kansalaisten, myös aikuisten, kansalaiskasvatusta ja ottamaan sen huomioon asiaankuuluviissa rahoitusohjelmissa ja työryhmissä; pyytää komissiota yhdistämään Euroopan osaamisohjelman aloitteet kansalaistaitoihin ja sisällyttämään digitaalisen kansalaisuuden eurooppalaisen digitaalisten taitojen todistuksen kehittämiseen;
41. kehottaa luomaan eurooppalaisia tunnuksia niille kouluille ja yliopistoille, jotka edistävät aktiivisesti kansalaiskasvatusta; kehottaa perustamaan eurooppalaisen palkinnon, jolla tuetaan kouluttajia ja paikallisia toimijoita, jotka edistävät aktiivisesti Eurooppa-aiheista koulutusta;
42. pyytää komissiota arvioimaan kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelmaan sisällytettyä uutta erityistä lohkoa, jolla edistetään kansalaiskasvatusta ja johon osoitetaan määrärahoja, ja lisäämään kansalaiskasvatukseen tähtäviä Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan horisontti -puiteohjelman toimia erityisillä ehdotuspyynnöillä; kehottaa komissiota hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla Euroopan nuorison teemavuotta 2022, jotta voidaan kehittää erityisiä ohjelmia ja toimia, joilla vahvistetaan unionin kansalaisuutta ja identiteettiä;
43. katsoo, että ammatillisen koulutuksen koulutusyhteisön keskuudessa on tärkeää levittää edelleen nykyisiä EU:n tason mahdollisuuksia; katsoo, että on tärkeää tarjota räätälöityä tukea ohjelmiin osallistumisen helpottamiseksi; kehottaa kiinnittämään kansalaiskasvatukseen erityistä huomiota kaikissa EU:n ammatillista koulutusta koskevissa toimissa, erityisesti ammatillisen koulutuksen huippuyksiköiden toiminnassa;
44. korostaa Euroopan historian talon roolia edistettäessä sellaisten erityisohjelmien, -välineiden ja -toimien kehittämistä, joilla luodaan vakuuttava narratiivi Euroopan yhdentymisestä ja sen perusarvoista erityisesti opiskelijoille ja opettajille kaikilla koulutustasoilla; pyytää komissiota tekemään yhteistyötä parlamentin kanssa arvioitaessa keinoja hajauttaa Euroopan historian taloa, jotta voidaan laajentaa sen saavutettavuutta myös jäsenvaltioista ja erityisesti koulutusyhteisöstä käsin muun muassa tehostamalla yhteistyötä jäsenvaltioiden kulttuurilaitosten kanssa, järjestämällä kiertäviä näyttelyitä ja perustamalla pysyvien valtuuskuntien verkosto;
45. kehottaa laatimaan Euroopan kansalaiskasvatusta koskevan kattavan eurooppalaisen strategian sekä perustamaan tukifoorumeja strategian täytäntöönpanon edistämiseksi keskittyen erityisesti EU:n yhteisiin demokraattisiin arvoihin ja periaatteisiin sekä

perusoikeuksiin, kuten ihmisarvoon, demokratiaan, oikeusvaltioon, ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon, suvaitsevaisuuteen, moninaisuuden kunnioittamiseen ja omantunnonvapauteen, jotta voidaan parantaa kansalaisten ymmärrystä EU:n toimielimistä, toimivallan jaosta, päätöksentekoprosessista ja EU:n politiikoista, lisätä tietoisuutta EU:n kansalaisuuden mukanaan tuomista eduista, oikeuksista ja velvollisuuksista, lisätä tietämystä Euroopan yhdyntymisprosessista, siitä, miten voi aktiivisesti osallistua EU:n demokraattisiin prosesseihin ja EU:n päätöksentekoon, sekä vahvistaa yhteistä yhteenkuuluvuuden tunnetta;

46. kannustaa kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, instituutioita, asiantuntijoita ja toimijoita, jotka työskentelevät kansalaiskasvatuksen alalla, lisäämään yhteistyötä ja kehittämään synergioita avoimien kansainvälisten verkostojen avulla; korostaa Networking European Citizenship Education -aloitteen roolia foorumien tarjoamisessa ja siihen pyrkimisessä, että kansalaiskasvatusta priorisoitaisiin enemmän kansallisella, unionin ja kansainvälisellä tasolla; kehottaa vakiinnuttamaan tällaisia eurooppalaisia verkostoja edelleen, sillä ne kehittävät ja edistävät kansalaiskasvatusaloitteita kaikkialla unionissa ja sen ulkopuolella;
47. korostaa, että strategiaan olisi sisällyttävä elinikäinen oppiminen ja yhteisöllinen näkökulma ja siihen olisi otettava mukaan epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen sektori sekä yritykset ja kansalaisjärjestöt, erityisesti ne, jotka saavat EU:n rahoitusta ja joiden olisi suoraan edistettävä EU:ta koskevan tietämyksen lisäämistä osallistujien ja niiden yhteisöjen keskuudessa, joissa ne toimivat;
48. katsoo, että strategiaan olisi sisällytettävä synergioita EU:n nuorisoalalla toteuttamien asiaankuuluvien toimien kanssa ja sellaisten EU:n politiikkatoimien kanssa, joilla torjutaan rasismia ja muukalaisvihaa sen kaikissa muodoissa, hlbtqi-henkilöihin kohdistuvaa vihaa sekä naisiin ja vähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää, luomalla yhteyksiä EU:n rasisminvastaiseen toimintasuunnitelmaan ja rahoitusvälineisiin, kuten perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmaan;
49. kehottaa valtavirtaistamaan kansalaiskasvatuksen kaikissa asiaankuuluvissa EU:n ohjelmissa ja vahvistamaan niiden välisiä synergioita, jotta voidaan lisätä kansalaiskasvatuksen järjestelmätason vaikutusta, muun muassa ottamalla käyttöön ja tarjoamalla EU:n kansalaisuuteen liittyvän koulutusmoduulin, joka on suoritettava ennen kuin tai samaan aikaan kun toteutetaan EU:n rakennerahastoista rahoitettu hanke tai käytetään liikkuvuusmahdollisuutta Erasmus+ -ohjelman tai Euroopan solidaarisuusjoukkojen kaltaisten ohjelmien yhteydessä; katsoo, että EU:n kansalaiskasvatuksen koulutusmoduulin toteuttamiseen olisi sisällyttävä sertifiointi mikrotutkinnoilla;
50. kannustaa komissiota EU:n jäsenyyttä hakeneiden maiden kanssa käytävissä neuvotteluissa edistämään EU-asioiden oppimista koulussa;
51. korostaa tarvetta investoida enemmän Euroopan unionia koskeviin koulutusformaateihin kouluissa ja yliopistoissa sekä virallisessa koulutuksessa että ammattikoulutuksessa kehittämällä uusia opetussuunnitelmia; pyytää komissiota ehdottamaan suositusta, joka sisältää perus-, keski- ja korkea-asteen koulutukselle sekä ammatilliselle koulutukselle tarkoitettuja ohjeellisia EU-asioiden opetussuunnitelmia ja maailmanlaajuisia kansalaiskasvatusta, jotta jäsenvaltiot voivat hyväksyä ne

vapaaehtoisesti noudattaen täysimääräisesti perussopimuksen määräyksiä, erityisesti SEUT-sopimuksen 165 artiklaa, ja jotka laaditaan yhdessä jäsenvaltioiden asiantuntijoiden, Eurooppa-asioihin erikoistuneiden tiedekuntien, opettajien, kouluttajien, opiskelijoiden ja laajemman koulutusyhteisön kanssa ja johon liittyy kannustimia sen käyttöönottamiseksi; katsoo, että edellä mainituilla yhteisillä esimerkkinä toimivilla opetussuunnitelmilla olisi edistettävä Euroopan yhdentymisen historian, nykyisten EU:n toimielinten organisaation ja rakenteen sekä EU:n vaali- ja päätöksentekoprosessien, myös sen, miten kansalaiset voivat osallistua demokraattiseen toimintaan EU:ssa, parempaa ymmärtämistä yhdistämällä oppijoiden tarpeisiin mukautettuja erilaisia pedagogisia lähestymistapoja ja menetelmiä, mukaan lukien teoreettinen ja hanke pohjainen oppiminen;

52. kehottaa komissiota tehostamaan kansalaiskasvatusta koskevaa työtään, jotta voidaan parantaa kansalaiskasvatuksen saatavuutta ja laatua kaikissa jäsenvaltioissa ja tukea eurooppalaisen ulottuvuuden kehittämistä kaikenikäisten kansalaiskasvatuksessa; katsoo, että olisi oltava pysyvä rakenne, joka vastaa unionin tason synergioiden luomisesta kansalaiskasvatuksessa, tähän tarkoitukseen osoitettujen EU:n varojen hallinnoinnista ja yhteisiä menetelmiä, käytäntöjä, välineitä ja sisältöä koskevien toimien koordinoinnista; katsoo, että sen olisi vastattava myös tietojen keruusta ja unionin rahoittamien kansalaiskasvatustoimien vaikutusten arvioinnista, jotta voidaan levittää ja laajentaa onnistuneimpia toimia ja jotta komissio voi tältä pohjalta ehdottaa poliittisia ja lainsäädäntöaloitteita tällä alalla; katsoo, että sen olisi tuettava mahdollisuuksia opettajille ja opettajille annettavaan kansalaiskasvatukseen ja edistettävä kansainvälistä vaihtoa;
53. katsoo, että on kiireesti käynnistettävä tämänsuuntainen työ ottamalla käyttöön toteutettavuustoimi, jossa keskitytään tiedonkeruuseen ja arvioidaan komission koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kulttuurin pääosaston ja Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanoviraston kansalaiskasvatusta käsittelevien yksiköiden koordinoimien kansalaiskasvatustoimien vaikutusta; katsoo, että tämä voisi tarjota tilaisuuden lisätä tukea jäsenvaltioiden kansalaiskasvatustoimille ja niiden täytäntönnäpönnölle sekä niiden koordinoimista, antaa strategisia suuntaviivoja kansalaiskasvatuksen kansallisten rakenteiden ja opetussuunnitelmien kehittämiseksi ja asettaa yhteiset vähimmäisvaatimukset kansalaisuuden ja kansalaiskasvatuksen sisällölle ja menetelmille kaikkialla unionissa; katsoo, että tätä varten näihin yksiköihin olisi otettava mukaan jäsenvaltiot, Euroopan parlamentti, oppijat ja laajempi oppimisyhteisö;
54. antaa tunnustusta Ambassador Schools -ohjelmalle, jolla lisätään opiskelijoiden tietoisuutta eurooppalaisesta parlamentaarista demokratiasta ja eurooppalaisista arvoista, sekä Euroscola-aloitteelle, joka tarjoaa toisen asteen opiskelijoille käytännön immersivistä kokemusta Euroopan parlamentin istuntosalissa ja tarjoaa kestäväää lisäarvoa kansalaiskasvatuksen yksilöllisessä tarjoamisessa ja aktiivisessa osallistumisessa demokraattiseen toimintaan; kehottaa ottamaan käyttöön osallistujien, niin oppijoiden kuin opettajienkin, hankkimien taitojen ja osaamisen sertifiointin ja tunnustamaan ne; katsoo, että se on paras käytäntö, jota on syytä laajentaa, jotta saadaan aikaan järjestelmätason vaikutus koko unionissa;
55. kannustaa kaikkia jäsenvaltioita perustamaan ja kehittämään kansallisia vapaaehtoistyöjärjestelmiä; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita varmistamaan

vastavuoroisen tunnustamisen kansallisten järjestelmien välillä ja lisäämään eurooppalaista yhteistyötä yhteiskuntapalvelujen ja nuorten vapaaehtoistoiminnan alalla; kannustaa kansallisia vapaaehtoistyöjärjestelmiä ja yhteiskuntapalveluja korvamerkitsemään vastavuoroisesti eurooppalaisia liikkuvuuskokemuksia;

56. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään nuorille suunnattua eurooppalaista kansalaisliikkuvuutta Euroopan solidaarisuusjoukkojen puitteissa, jotta voidaan edistää aitoa eurooppalaista kansalaistoimintaa ja -palveluja; pyytää tämän vuoksi komissiota ja jäsenvaltioita lisäämään merkittävästi Euroopan solidaarisuusjoukkojen resursseja; korostaa, että vapaaehtoistoimintaa koskevat eurooppalaiset normit, esimerkiksi vapaaehtoisten taloudellinen tuki, vakuutus, oppiminen, koulutus, osallisuus ja periaate, että vapaaehtoistoiminnalla ei korvata työpaikkoja, on otettava huomioon kaikessa Euroopan solidaarisuusjoukkojen tulevassa kehittämisessä; korostaa, että Euroopan solidaarisuusjoukkojen toimilla voidaan ainoastaan täydentää kansallisia vapaaehtoistyöjärjestelmiä tai yhteiskuntapalveluja mutta ne eivät voi korvata niitä;
57. katsoo, että Ventotenen saarella ja Ventotenen manifestilla on ollut ratkaiseva rooli Euroopan yhdentymisen historiassa; korostaa saaren roolia Euroopan yhdentymisen ja eurooppalaisten yhteisten arvojen suojelemisen symbolisena muistopaikkana; korostaa sen roolia Euroopan kansalaiskasvatuksen edistämässä erityisesti sitä kautta, että nuoret otetaan aktiivisesti mukaan Altiero Spinellin vuonna 1982 perustamaan Euroopan yhdentymistä käsittelevään vuosittaiseen seminaariin; korostaa myös Santo Stefanon vankilan pelastamiseksi toteutettujen toimien symbolista merkitystä ja rakennuksen mahdollisuuksia tulla pysyvän kulttuurivaihdon, julkisten tapahtumien, näyttelyjen ja keskustelun keskuksiksi; pitää sitä siksi eurooppalaisten arvojen rakentamisen historiallisena pääkaupunkina moraalisesti ja intellektuaalisesti;
58. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita investoimaan tasapuolisesti kansalaiskasvatuksen virallisiin toimiin sekä toisaalta epävirallisen kansalaiskasvatuksen tukemiseen, opetussuunnitelmaan sisältyvään sekä toisaalta opetussuunnitelman ulkopuoliseen toimintaan ja myös vahvistamaan koulutusta ja kansalaiskasvatusta tukevia EU:n ohjelmia; kehottaa sisällyttämään elpymis- ja palautumistukivälineeseen ja EU:n rahastoista rahoitettaviin koulutusohjelmiin kansalaiskasvatukseen liittyviä erityistavoitteita; kehottaa osoittamaan enemmän taloudellisia resursseja parlamentin toimintaan, välineisiin ja toimiin, jotka liittyvät kansalaiskasvatuksen edistämiseen kaikissa jäsenvaltioissa, erityisesti Euroscola-ohjelmaan; kehottaa komissiota hyväksymään parlamentin ehdottamat pilottihankkeet, joiden tarkoituksena on vahvistaa kansalaiskasvatusta; korostaa, että tarvitaan erityinen talousarvio, jotta voidaan kehittää EU:n laajuinen vertailukelpoinen testaus kansalaisuuden alalla;
59. katsoo, että Euroopan tulevaisuuskonferenssi tarjoaa sopivan tilaisuuden käydä monitasoista keskustelua koulutus-, nuoriso- ja kulttuuripolitiikan kehittämisestä; kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota tukemaan konferenssin koulutusta, kulttuuria, nuorisoa ja urheilua käsittelevän työryhmän loppuraportteja ja viemään niissä esitetyjä asioita eteenpäin; katsoo siksi, että koulutuslalla olisi otettava käyttöön jaettu toimivalta ainakin kansalaiskasvatuksen alalla, mutta katsoo, että se, että EU käyttää tätä toimivaltaa, ei saa johtaa siihen, että jäsenvaltioita estetään käyttämästä omaa toimivaltaansa;
60. kehottaa komissiota harkitsemaan mahdollisuutta tukea EU-muistomerkin rakentamista

jäsenvaltioiden kaikkiin kuntiin, jotta kansalaisten näkyvillä olisi visuaalinen symboli Euroopan yhdistymisestä;

61. kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan toimiaan epävirallisen ja arkioppimisen validoinnista 20. joulukuuta 2012 annetun neuvoston suosituksen²³ täytäntöönpanemiseksi, kun otetaan huomioon, että moni tämän tyyppisen oppimisen avulla hankituista taidoista liittyy kansalaistaitojen kehittämiseen tai täydentää niitä tai on ehdottoman välttämätön kansalaistaitojen kehittämiseksi;

o

o o

62. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle sekä jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille.

²³ EUVL C 398, 22.12.2012, s. 1.

**TIEDOT HYVÄKSYMISESTÄ
ASIESTA VASTAAVASSA VALIOKUNNASSA**

Hyväksytty (pvä)	15.3.2022
Lopullisen äänestyksen tulos	+: 23 -: 3 0: 2
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet jäsenet	Asim Ademov, Ilana Cicurel, Gianantonio Da Re, Laurence Farreng, Tomasz Frankowski, Romeo Franz, Alexis Georgoulis, Catherine Griset, Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Irena Joveva, Petra Kammerevert, Niyazi Kizilyürek, Ryszard Antoni Legutko, Predrag Fred Matić, Dace Melbārde, Victor Negrescu, Niklas Nienäß, Marcos Ros Sempere, Monica Semedo, Andrey Slabakov, Massimiliano Smeriglio, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis, Milan Zver
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet varajäsenet	Alexander Bernhuber, Diana Riba i Giner

**LOPULLINEN ÄÄNESTYS NIMENHUUTOÄÄNESTYKSENÄ
ASIESTA VASTAAVASSA VALIOKUNNASSA**

23	+
ECR	Dace Melbārde
PPE	Asim Ademov, Alexander Bernhuber, Tomasz Frankowski, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis
Renew	Ilana Cicurel, Laurence Farreng, Irena Joveva, Monica Semedo
S&D	Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Petra Kammerevert, Predrag Fred Matić, Victor Negrescu, Marcos Ros Sempere, Massimiliano Smeriglio
The Left	Alexis Georgoulis, Niyazi Kizilyürek
Verts/ALE	Romeo Franz, Niklas Nienaß, Diana Riba i Giner

3	-
ECR	Ryszard Antoni Legutko, Andrey Slabakov
ID	Catherine Griset

2	0
ID	Gianantonio Da Re
PPE	Milan Zver

Symbolien selitys:

+ : puolesta

- : vastaan

0 : tyhjää